

ШЫН

СОВЕТ ЭВЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИНГ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫНГ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИНГ ОРГАНЫ

1959
АПРЕЛЬ
28
ВТОРНИК
№ 85 (4313)

Өртөө 20 коп.

Улетпүрнүң, тудугнүң болгаш транспортнүң ажилдакчылары!
Комплексилик механизацияны болгаш автоматизацияны бүдүрүлгеге
калбак непередиңер, улам ыңайгы техниктиг депшилге дээш, күш-
ажылдың бүдүрүкчүлүгүнүң соксаал чок өзүлдөзү дээш чүткүлдүг де-
мисежиңер!

(1959 чылдың Май 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырылганындал).

ИЙГИ КВАРТАЛДЫҢ БУДУРУЛГЕ ПЛАНЫН ХУУСАА БЕТИНДЕ КҮҮСЕДИР

Чырыктык келир үе — коммунист тургузушкунун бистиң чуртувуска калыптарынын улуг чаагай программанын хуула алган Совет Эвелелиниң Коммунист партиясынын элечер чок XXI съездинин төөгүлүг шийтирлерин амдыралга боттандырар дээш социалист чарышты калыптатпашаа, областтың чурт улутпүрнүң ажилчиннары 1959 чылдың баштайгы кварталында нити продукция бүдүрүлгө планын 114,5 хуу, бараан-уу продукцияны бүдүрүлгө — 117,2 хуу күүсеткен болгаш 2 миллион рубльниң продукцияны пландан ажык бүдүрүп үндүргөнер.

Бүгү делегейниң ажилчы чоннарынын эң-сеткил каттыштырылганын хуу — Май 1-ге алдар болдурган социалист чарыштын эгелекчи Кызылдың дааранылга комбинатынын коллективне бо чылдың баштайгы кварталында бүдүрүлгө планын 127,6 хуу, Шагаан-Арыгның улутпүр комбинатынын — 119,2 хуу, Шуурмактын — 132,4 хуу күүсөткөн, мурнакчы ажилдаан. Бүдүрүп турар продукциянын шынарын бедилер, бот-үеиниң чингилер дээш демисел үстүлгө бүдүрүлгө черлеринде калбарган. Бай-Хаактын, Туранын райлуктур комбинаттарынын, Кызылдың иштет-э-херекселдер кылар фабрика-заводтарынын 1959 чылдың баштайгы кварталында бүдүрүлгө планын чедикшинин күүсеткен болгаш ийги кварталдың планын хуууаа бетинде ажык күүсөдир дээш амгы үеде чүткүлдүг ажилдап турарлар.

Коммунист күш-ажылдың бригадалынын бедик алын чедип алыр дээш патриотчу чаа шимчээшкн областтың улус ажил-агынын бүгү алдарында калбарган турар. Коммунист бот-үеинде ажилдаар, өөрнөр болгаш чурттаар дээш, коммунист күш-ажылдың бригадалынын бедик алын чаалап алыр дээш чарышта 114 бригадалар кырып, ай, квартал бүтүрүлгө боттарынын бүдүрүлгө планын ажык күүсөдир турар. Область Советинин депутаттары, типографиянын ажилчыны эш Анна Поповца баштапкан коммунист күш-ажылдың Тывада баштайгы бригадалынын кезигүнери техниканың ажилчыны акжидип, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бедитишпашаа, элечер бүдүрүлгө нормазын ажык күүсөдир, бедик шынарыг продукцияны бүдүрүп турар. Кызылдың №2 чүк АТК-ында, көдө ажил-агыг транспортнун автобазасында аныкча дааачылар коммунист күш-ажылдың автоконтининин алын чаалап алыр дээш амгы үеде улус соруу карышынның ажилдап турар.

1959—1965 чылдарда СССР-ниң улус ажил-агынын хөгжүдүрүлгө чеди чыл планын хуууаа бетинде күүсөдир дээш патриотчу чаа шимчээшкн улутпүрнүң, транспортнун болгаш тудугнун бүгү алдарында улам-ула калбартыр, көгүдери, ол чаагай шимчээшкнниң киржичилеринин бедик бүдүрүкчүлүг ажилдарында таарымчалыг байдалдарын тургузарга өргөжөк чүгүдү. Бүдүрүлгө планын чедикшининг боттандырыр — продукция бүдүрүлгө планын сан болгаш шынар талазы-биле бүрүн күүсөдир болур. Ийги турбашаа, Кызылдың иштет-э-херекселдер дээш социалист чарышты улам калбартыптыр!

Онаалдадан ажык 325 центнер сүт
«УТКА-ның 25 чылы» совхозун Ишти-Хемде сүт-баран фермазын ажилдакчылары сүт бүдүрерин көдөдир дээш демисежиң турар. Саанчылар бири кварталда 775 центнер сүтү азы онаалдадан ажык 325 центнери сагганнар.

Күрүнеге семис мал дужааттынар

Барыш-Хемчик районун «Болшевик» көдө ажил-агыг артелиниң кезигүнери чеди чыл планын баштайгы чылы — 1959 чылда өг бүдүрерин улам көдөдир, күрүнеге 147 тонна эгити дужаар хуууаа, өгт планын кин-

ның чамдык мастерспаларына продукциянын шынары чавыс болуп турар. Илалтыг маш заводу чавыс шынарыг даялг материалдарын бүдүрүп турган.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү бедилери — бүдүрүлгө планын чедикшининг күүсөдиринин кол чүтүлү. А бистиң чамдык бүдүрүлгөлеринде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү ам-даа чавыс. Кызылдың септелге-механика, туубу болгаш сүт заводтарында партия, профсоюз организациялары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү бедилери дээш демиселди көмөкчүлүк турар. Хүн бүрүдө боттарынын нормаларын ажык күүсөдир, эки шынарыг продукцияны бүдүрүп, бедик бүдүрүкчүлүг ажилдап турар Шуурмактын райлуктур комбинатында Григорий Гаев, Сарыг-Септе Семен Билин, Чадаанын райлуктур комбинатында Василий Дугарал, Кызылдың иштет-э-херекселдер бүдүрүлгө фабрикасында Николай Стрельников, Тожунуң улутпүр комбинатында Кол Давыдай, Элегестин шахта эргелекчи Анатолий Чуйков ышкан мурнакчылар областтың улутпүр бүдүрүлгө черлеринде хей. Мына-жээш, оларын дужаалганын бүгү ажилчыларын ортууна көмөкчү непередиң турарын демдегээр херек.

Төөгүлүг чеди чыл планынын баштайгы чылында областтың улутпүр, транспорт болгаш туулу черлерин мурнуула улуг сорулгар турар. 1959 чылда областтың бүдүрүлгөлер 3,3 миллион рубльниң э-херекселдерин, 12,3 миллион кезек туубуларын, 4600 тонна чугайын, 109 мун кубометр туулу материалдарын, 45 муң эң кидис индиктерин, 465 тонна кондитер болгаш 350 тонна колбаса кымыздарын бүдүрүп, 88 муң тонна көмүр дагы алып тывар, 8,1 миллион киловатт-шак электроэнергияны ажилдап үндүрүп журуту.

Тываның ажилчыны агызынын мурнуука 1959 чылда салдырган үстүлгө сорулгарын чедикшининг шийтирлөөр төлөдө, ийги кварталдың планын хуууаа бетинде ажык күүсөдир, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүг улам-ула бедилери, продукциянын шынарын акжидер, оң бот-үеини шийтирлөөр чингилери өргөжөк чүгүдү. Хүн бүрүдө, ай болгаш квартал самында бүдүрүлгө планын ажык күүсөдир дээш социалист чарышты улам калбартыр, ажилчыларын бедик бүдүрүкчүлүг ажилдарында таарымчалыг бүгү байдалдарын тургузар, иштиң куралдарын болгаш аргаларын бүрүн ажилдаар, бүдүрүлгө планын хуууаа бетинде ажык күүсөдир, оң техниканын сайырагайжыдары улутпүр бүдүрүлгө черлеринин улутпүрүлүгүндө, нити партия, профсоюз организацияларындал негеттенип турар.

Күрүнө планыны бүгү-ле сан болгаш шынар көргүзүлгөлеринин талазы-биле хун бүрүдө, ай санын-да долору болгаш ажык күүсеткен турарын чедип алыр төлөдө. Бүгү бүдүрүлгөлеринин ден-дески ажилдаар чорун партия организациялары хандары журулу — деп, СЭКП-ниң XXI съездининг резолюциямыз айткан. 1959 чылдың ийги кварталынын бүдүрүлгө планын бүгү-ле сан болгаш шынар көргүзүлгөлеринин талазы-биле хуууаа бетинде ажык күүсөдир дээш социалист чарышты улам калбартыптыр!

Ферма инек санымдан 461 кг сүтү саап алган болгаш 580 центнери күрүнеге дужааган. Саанчылар Е. Юрсова бир инектен 545 кг, А. Дамбажы — 468 кг сүтү сагганнар.

рер малды эң семирти деп шийтирлөөр.

Артелиниң малчынары ам 114 шарыларын, 800 ирттерин, 300 сергелерин тус-тус коданнар кылдыр үкеш, олардыкы семиртип эгелөөр. Ол ышкан 40 баш хаанарны база семирти азырап турар.

15 инектерден 16 бызалар

Чаа-Хал районун «Найрал» колхозунун Кара-Талда №2 сүт-баран фермазын бызаа ажалчыны Түлүш Айырсанзеева Десинай апрельде төрөөн 15 инектерден

ТАРЫЛГАНЫ МУРНАКЧЫЛАРЫНЫҢ ҮЛЕГЕРИ-БИЛЕ ЧОРУДАР

СЭКП-ниң Тыва обкомунга болгаш облкүүскамга

Сүт-Хал районун Киров аттыг колхозу тараа культу-
раларынын чаксы тарылгазын чеди ажил хуннеринде
105 хуу, оон иштинде кызыл-тастын 102 хуу күүсетке-
нин рапорттап тур.

Колхоз даргазы О. ОЧУР-ООЛ.

Партия организациязынын секретары В. УЗЕК.

СЭКП-ниң Тыва обкомунга болгаш облкүүскамга

Чаа -Хал районун «Найрал» колхозу кол культу-
ра кызыл-тас тарылгазын 100,5 хуу күүсеткенин рапорт-
тап тур. Тарылга үргүчүлөп турар.

Колхоз даргазы Н. ЛОПСАН.

Партия организациязынын секретары К. ЧАЖАП.

Организа-
стыг
чоруп турар

БЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-
биле). Барыш-Хемчик районун
«Барлык» совхозунун тараа-
жыны чаксы тарылганын организа-
стыг эрттирп турар. 4522 гектар шөл-
дүң шыгын 3 хонукта басырмаш,
эрте чажар культуларын тарыл-
газын массалык-биле чорутуп, ап-
рель 27-ге чедир 3320 гектар шөл-
дүң таразын чаштырган. Ол болза
бо чылдың тарылга планында көр-
дүнгөн кол культуларын 60
хууу болур.

Май мурнуун социалист чары-
жы механизаторларын болгаш
хову ажилдакчыларын ортууна
улам калбарган. Трактористер ара-
зыга ишчилер кымыз туктуганты
анык коммунист эш О. Чамдынын
агралы бижы-биле тулуп турар.
Ол агрегат хунде тараа чаштырар
нормазын 210 хуу күүсөдир турар.

Тараа-жыларын амырал-чурт-
талгазына таарымчалыг байдалды
тургускан. Совхозтун Шалде төл
бригаданын ийи уда концертти
көргүскөн.

ОБЛАСТЫҢ РАЙОННАРЫНДА
ЧАСКЫ ТАРЫЛГАНЫ ЧОРУП
ТУРАРЫНЫН ДУГАЙЫНДА МЕДЗЗ
(апрель 25-те, планга уаур
хуу-биле)

Районнар	Тараа культу- ралары чаштырганы	Оон иштинде кызыл-тас
Сүт-Хал	77,2	82,0
Бай-Тайга	59,9	85,7
Чаа-Хал	58,4	83,6
Чөө-Хемчик	54,4	86,2
Барыш-Хемчик	54,1	78,0
Улуг-Хем	4,6	5,3
Танды	3,1	5,0
Каз-Хем	1,0	1,5
Бий-Хем	—	—
Тес-Хем	—	—
Эрзин	—	—
Өвүр	—	—
Совхозтар:		
«Барлык»	47,1	63,0
«УТКА 25 чылы»	6,2	31,2
«Элегес»	1,0	5,7
«Тинилге»	—	—
«Кызыл партизан»	—	—
«Межегей»	—	—
«Өөк»	—	—

Май бирин, байырлалыга алдар кылдыр

Социалист чарыштын тилекчилери

СЭКП-ниң XXI съездининг төө-
гүлүг шийтирлерин боттандырып-
пашаа, Кызылдың бүдүрүлгөлери бо
чылдың баштайгы кварталында ба-
гай эвес ажилдаан. Нити про-
дукция талазы-биле планын 112,4
хуу, а барааныг продукцияны
оонаалдын 112,8 хуу күүсеткен.
Бүдүрүлгөлер нити-биле өргөк
чылдың бо үезинге дензеге пла-
дан ажык 3793 муң рубльниң про-
дукцияны берген.

Бо чылдың баштайгы кварталы-
нда социалист чарышты бири чер-
ин область типографиязы (директо-
ру эш Бергер, парторганизация
секретары эш Магера) эзлөө. Кол-
лектив нити продукция талазы-
биле планын 106,9 хуу, барааныг
продукциянын 120 хуу күүсеткен.
Бүдүрүлгө ажил нормазын чедир
күүсеткен чандык-даа ажилчы
чок. Барааныг продукцияны бот-
үеини бир хуу чингеткенинде
коллектив 6600 рубль камнагалыг
болган.

Бирги кварталда дааранылга ко-
бинаты, маш заводу, Элегес шахта-
зы, септелге заводу база багай эвес
ажылдары тундөлгө илөөр.

Хоорайның автотранспорт орга-
низацияны нити-биле кварта-
лдың сөөгүлгө планын чедикшининг
күүсеткен. Тодаргайлаарга, тон-
на-километрин оонаалды 128,5
хуу, тонна талазы-биле 116,9 хуу
болган.

Нормазын 175 хуу күүсөдир турар

Кызылдың маш заводуна
ажылчыны эш Н. Добрышина май
мурнуун социалист чарыштын
мурнакчы кырышпашаа, болу-
нун бүгүлгө нормазын 175 хуудан
өрү күүсөдир турар.

ССР-ниң улус ажил-агынын
хөгжүдүрүлгө төөгүлүг чеди чылы-

Автотранспорт ажил-агыларын
таалазы-биле социалист чары-
шка бири черин ийги чүк
АТК-ы (начальник эш Круговой,
парторганизация секретары эш Лу-
чаев) эзлөө. Коллектив сөөгүлгө
планын тонна-километр талазы-
биле 142 хуу, тонна талазы-биле 123
хуу күүсеткен. Көдө ажил-агыг
транспортнун автобазаны, об-
ласт потребсоюзтун болгаш Кызылдың
автотранспорт контрларын база
эки тундөлгөдир болган.

Туугу-монтаж ажилынын талазы-
биле социалист чарышка хоорай-
да туугу организацияларын бири
чедир «Коммунал-туугу» трези
(начальник эш Зильберман, парт-
организация секретары эш Бобяков)
эзлөө. Коллектив туугу-монтаж
ажалынын планын 122,5 хуу күү-
сеткен, үш айларын иштинде 270
дербезин метр шөлүг чурттап
туугуларын ажилдаа кырген.

СЭКП Кызыл хоорай комитетинин
бүрүзү болгаш хоорай Советинин
күүсөкчи комитети бо чылдың бири-
ги кварталында социалист чарыш-
тын тундөлгө көргөн. СЭКП хоорай-
комунун болгаш хоорай күүсөму-
нун ишчилер кызыл туктары: бү-
дүрүлгө талазы-биле область ти-
пографиязына, транспорт ажил-
агыларындал ийги чүк АТК-
зына, туугу организацияларындал
«Коммунал-туугу» трезинге тыш-
сыр шийтирлестинген.

ның баштайгы чылы — 1959 чылда
болуун бүдүрүлгө планын Октябрь-
ниң социалист Улуг революция-
зын 42 чыл оюнун байырлаанын-
да чедир бүрүн күүсөдирин эш
Добрышина хуууаа алган эрестиг
ажылдап турар.

Көдө ажил-агыг продуктуларын
бүдүрүлгөлери көдөдир дугайы-
нда партиянын XXI съездинин
салган сорулгаларын амдырал кы-
рынга боттандырар дээш Сүт-Хал
районун Киров аттыг колхозунун
ажыл-ишчилери тарылга шөлүн
өргөк чылда турганындал 18 хуу
калбартыр деп шийтирлөөр. Ич-
ангаш колхоз аны-бүрү культу-
раларын 1416 гектар черге өстү-
рер. Колхозтун ажил-агынын
кол адыры мал ажилы болгаш
нитинин малына херекдээр культу-
раларын өргөк чылдаанындал
каш катан хейнү тарым. Хей бол-
ган чандык чылда үнер ситеннерин
345 гектар черге өстүрер, өргөк
чылды ол ситеннерин 98 гектарга
тараан турар. Оон аныга суузын
220 гектарга өстүрер. Бо чорук
нитинин малын продукттуг
чорун бедилеринге уаур төмү ой-
наар.

Артелиниң кезигүнери төөгүлүг
чеди чылдың баштайгы чылы 1959
чылдың чыныга багай эвес белет-
кедиг ужуражып, тарылганын ор-
ганиза-стыг эрттирп турарлар. Час-
кы хову ажилдары колхозка өргөк
чылдаанындал он хонук өрте эгел-
дөө. Хар эрип, тарылга шөлдери
кевери билек шык басырышкынын
3 хонук кыска хуууаада чорут-
каш, хову бригадалынын кезигү-
нери эрте чажар тараа культула-
рын тарылгазын 4 хонукта эрт-
тирер. Апрель айның 24-ке че-
дир планда көрдүнгөн 500 гектар
кызыл-тастын, 220 гектар суузын
тарылгазын доозулган. Оон аныга
колхоз арбайын 90 гектар черге
таратыр турган, урезининг артык-
шыдын болза 100 ажык гектар-
га чаштырган.

Чели чыл планынын күүсөдирин
оң баштайгы чылында эгелеп
хандырырчык, ызынчы чаксы хову
ажылдарын кыска хуууаада ор-
ганизаст эрттиреринге артык баш-
таар чери кол кичтээгенин салган.
Хову ажилдарынын баштайгы үн-
дүнгөн эгелөө-ле кичи бүрүз ха-
марышкан ажилын ак-сеткилде
харылап, дүжүт дээш демиселге
болуун улуг хуууаа кириштирп
турган. Трактористер, чаштырыкчы-
лар, тараа сөөртүкчүлери бир дем-
ниг ажилдааннар.

Бүгү делегейниң ажилчы чонпа-
рынын эң-сеткил каттыштырыл-
ганын хуу — Май 1-ге күш-ажыл-
чы чедикшининг ужуражып дээш
боттарында алган социалист хууу-
дөлгөлерин областтың чурт улутпү-
рнүң ажилчиннары чедикшининг
күүсөдир турар. Совет Эвелелиниң
Коммунист партиясынын элечер
чок XXI съездининг төөгүлүг ший-
тирлеринге соруу кырген Кы-
зылдың дааранылга комбинатынын
ажылчиннары Май 1-ге алдар бол-
дурган социалист чарыштын эгел-
кедиги болган. Бо чылдың апрель-
де нити болгаш барааныг продук-
ция бүдүрүлгө планын ол комбинат-
тын коллектив ам хуууаа бетинде
күүсөдир алган.

Май мурнуун социалист чары-
жы калбарыпашаа, 1959 чылдың
баштайгы дөрт айларына продук-
ция бүдүрүлгө планын Шуурмактын,
Бай-Хаактын, Туранын, Тожунуң,
Шагаан-Арыгнын, Кызыл хоорай-
ның улутпүр комбинаттары хуууаа
бетинде күүсеткилденер. Ол ыш-
кан ышк белеткелдинин апрельде
планын Сизиники, Сымсты-Хемниң
ышк ажил-агыг черлеринин ажил-
чынары база чедикшининг күү-
сеткен, ам майның планына кичи-
риштир ажилдап эгелөөр. Кы-
зыл-Хавак болгаш Чадаана шахта-

ларын дагжылары май мурнуун
социалист чарыштын илөөлөгүн
кырыштып, апрель айны планын ам
колзууаа чедир ажилдап турар. Ий-
да инженер комсомолчу эш Чам-
оолдун бригаданы хун бүгүлгө ийи
норманы күүсөдир турар.

Боттарынын бар аргаларын са-
нап көргөн, Сизиники болгаш Сым-
сты-Хемниң маш ажил-агыг чер-
леринин коллективтери чеди чылда
планын 6 чылдың дугуууна, а
ССР-ниң улус ажил-агынын хөг-
жүдүрүлгө чеди чыл планынын
баштайгы чылы 1959 чылдың пла-
нын Октябрьниң социалист Улуг
революциянын 42 чыл овуна
байырлаанында чедир күүсөдир дээш
хайымшынын ажилдап турар.

Май мурнуун социалист чары-
жына бедик көргүзүлгөлерин Кы-
зылдың маш заводуна ажилчы-
лар эштер Оюн, Чокуров, ыштан
э-херекселдер бүдүрүлгө фабрика-
зында эштер Башкирцев, Шара-Хө
олар чедип ап, хунде нормазын ки-
жи бүрүз 200 хуу ажык күүсөдир
турар. Апрель айның бүдүрүл-
гө планын хуууаа бетинде ажык
күүсөдир, планан ажык продукция
бүдүрүлгө көдөдир турар бүдү-
рүлгө коллективтеринин болгаш
тус-тус ажилчыларын саны эс-
көн.

Болхоз бо чылдың тарылгазын
болуун салып алган техниказы-
биле чорудуп турар. Мурнууда кол-
хозтон МТС-ке ажилдап турган ме-
ханизаторлар боттарынын трактор-
лары-биле кады келген болгаш ко-
хоз кезигүнде киргенер, оон
агында кыжын трактористер куру-
уунга 10 ажык аныктарын артык
баштаар черинде өөртөөр. Олар
ам дуржулгалыг трактористер-биле
кады ажилдап, тракторларын тех-
никтиг ажаалдаан чорударына
дуулажып турарлар. Техниканы
четки саным механизаторлар-биле
бүрүн хандырганы хову ажилда-
рын дүрген темп-биле чорударына
дуулажып.

Хоочун механизатор О. Калчан-оол
мынча деп турар:

—Мөөк тракторумда 4 тракторист
быжылдаттыган. Чаа өөргөн
трактористер ам прицептиңе тур-
тарлар. Кол трактористерин кайы-
бир кичи аары бээр болза, олар
бисти солуп болулар.

Бо чылгы чаксы ажилдары бир
онза чүл болза, тракторларын
үрелишкн чок ажилдап турары
болур. Техника болуун апарганда
колхозчу механизаторлар ону кам-
ныг эдилеп, техниктиг хынадалы
чогуту хуууаада чорудуп турар-
лар. Мурнука чылдарда кандыг
бир механизм үрели бээр МТС-ке
каккан ону солуп алыр турган, ан
болза ону колхозтон акша-хөргөп
үндүрүп салып алыр болгай, ын-
чанга кичи бүрүзүн харыска-
газы беден деп механизаторлар чу-
гаалат турар.

Трактористер Ылгаар-оол, Дунде-
рик олар тарылга хуннеринин баш-
тайгы хуннеринде эгелөөр онза
күжүшкнниң ажилдааннар.
Каан, чылгы хуннерде дүн-хүн иш-
тинде улантыр чаштырар, камыс-
канның хуннерде хундус чаштыр-
гаш, дүне чер андырып, ажил нор-
мазын 150—200 хуудан куууаа
илги турарлар. Механизаторларын
бедик бүдүрүкчүлүг ажилын тараа
сөөртүкчүлери, чүдүрүкчүлери
ниң демниг ажилы хандырып ту-
рар.

Тараа сөөртүлгөсінде ажилдап
турар чалаачы Монгуш Оттук-оол,
чүдүрүкчү Зоя Монгуш олар хову

ларын дагжылары май мурнуун
социалист чарыштын илөөлөгүн
кырыштып, апрель айны планын ам
колзууаа чедир ажилдап турар. Ий-
да инженер комсомолчу эш Чам-
оолдун бригаданы хун бүгүлгө ийи
норманы күүсөдир турар.

Боттарынын бар аргаларын са-
нап көргөн, Сизиники болгаш Сым-
сты-Хемниң маш ажил-агыг чер-
леринин коллективтери чеди чылда
планын 6 чылдың дугуууна, а
ССР-ниң улус ажил-агынын хөг-
жүдүрүлгө чеди чыл планынын
баштайгы чы

ПАРТИЙ ЖИ АМЫДЫРАЛ

Организаствы доозар бис

Тес-Хем районун Ленин атыг колхозуна партия комитетин чанында СЭКП-ниң төөтүзү, агар политикамы өөренир бөлүмнөр болгаш политшкола бар. Мында коммунистер болгаш партия кешигүнү эвес актив, шунту 54 киж өөренип турар.

СЭКП-ниң төөтүзү өөренир бөлүм (пропаганда район солукун амыдыралчы эш О. Манзар) кичөөлөрүн ийеи-теоретиктик белик деңгелге эрткирип турар. Район төөтүзү колхоз төөтүзү чедир чер арасы ырак (18 км) болза-даа пропаганда өөренир чыныгы дүргүдө кичөөлөр үсөйи болгон. Бөлүмнүн диннакчыларынан чыдаган чок кичөөлөр үсөйи киж база чоң.

СЭКП-ниң ХХI съездинде белеткелдерин чөтүр турары болгаш съездин өрүн турары диннакчылар ууз кичөөлөр-беле көрүп турган болгаш Н. С. Хрущевтин иштелини, съездин шийтирилери парадга ууз келери биле ол төөтүзү документтерин хандыр өөренир бөлү колхозчу актив шийтирилген. Бөлүмнөргө болгаш политшколага съездин бүтү материалдары колхоз бугурагачи, диннакчыларын хун бүтүргө амы-чоруулаагы биле хандыр холбаштырып өөренип турар. СЭКП-ниң экономика, култура, өрм-техника таламы-беле ууз чедикшилеринин дуйагында бирги

темамы өөренип турла диннакчылар Кара-Хуна, Делег, Сарыг-кыс, Кызыл-оол олар өөренип турар материалды бистин област, район, алау, колхозтун, оон тус-тус бригадаларынын, фермаларынын амыдыралы-биле хандыр холбаштырып турганнар.

Мынг болза-даа агар политика өөренир бөлүмгө болгаш У. Шынаада политикага өөренир чыныгы эгизини бээр элден хей кичөөлөр үзүгөн. Агар политика өөренир бөлүмнүн пропагандин эш Чылбай-оол кичөөлөрүн организаствы эвес, чавыс деңгелге эрткирип турарынан ужурунда чамык кичөөлөргө диннакчыларын чутга 40—50 хууу олуржуп турар. У. Шынаада 11 киж диннакчыларын политшколаның (пропаганда эш Куурайа) өөренир чыныгы эгизин бээр 11 кичөөлөрүн эшен.

Партия чыралышынын системаны СЭКП-ниң ХХI съездин материалдарын өөренир чутга амы. Бөлүмнөргө болгаш политшколаларын диннакчылар, бүтү-ле колхозчулар материалларын эки шийтүзүп ап, партиянын төөтүзү планнарын амыдыралга боттандырар дөш ийеи-келет декишкен тургуз дөш партия комитет болгаш пропаганда бөлүм бүтү-ле күштерин салырар.

С. БАДЫРАА, колхозта партия комитетин секретары.

ОБЛАСТЫН СУУРЛАРЫНДА

Културлуг чаа амыдырал дээш демиселди күштелдирер

Улут-Хем районда «Партиянын ХХI съездин» колхоз тургустунгандан бээр он амыг чыл болгон. Бо аразында колхозтун нити амыг-агыл чыл бүтү хөгжүп, колхозчуларын културлуг, материалды чагай амыдыралы өзүп турар. 1950 чылда колхозтун акша оругазы кам мун рубльге деңгелдеп турганынан ам—1958 чылда—ол 2 миллион амыг рубль четкен. Колхозчуларын материалды амыдыралы бары кам катан бедэниин ол айттып турар. Колхозчулар он чыл бургунаар өзүтү сууржулга бөшн кийиб, елгерге чурттан чорган болза, ам барык шунтуу чыгып, чырык, арыг-шевер бажынарлыг болуп, чутга 21 өргө бажы-биле хандырттымаан.

Бо аразында колхозтун Арыг-Базы суура 127 бажынарнын радиожуткан, 135 бажынарнын электржикте болгаш 200 амыг колхозчу өргөсөл тускай өгөрдүт. Колхозта херөөжөннөр чөтүзүл (даргазы эш Сулапай) СЭКП обкомунун V пленумунун доктаалын күсөдир таламы-биле багай эвес амыдан, бо аразында 35 колхозчуларын хаб бажынарны өөренир болгаш ам хеп дараа, аргыш, угулааларына 32 киж өөренип турар.

Колхозта чеди чыл школамын башкылары колхозчуларын културлуг амыдыралын экижиринге багай эвес кийип турар. Оон чижөөн башкы Ирина Борисовна Ершованы кийип болур. Ол, колхозчу Бичедейнин бажынын иштин, даштын аргылап, чутгаалам, сайгылгааны болгаш радиону кылдырып берген. Колхозчу амык өскөргө бөдүнү үзгөргөн көргүзүп, оларын бажык чутгаалам, таңчылаар, хаактаар, ылаар кылдыр өөренип турар.

Колхозчу араттарын културлуг амыдыралын экижир дуйагында СЭКП обкомунун V пленумунун доктаалын боттандырар таламы-биле колхозта партия организаствы, колхоз баштаар чери, херөөжөннөр чөтүзүл болгаш колхозчулар чамык амыдыралын кылган-даа болза, ам-ла чедир кылдырмаан амыдырал колхозта мык хей. Пленин өргөсөл бээр барык алды ай амыг турар. Бо аразында колхозтун суурунда-даа, колхозчуларын чурттага бажынарнында-даа нити-биле амыга култура-амыдырал таламы-биле кылдырган онза чуткелер көзүлөйи турар.

Индыг-даа болза чамык колхозчулар културлуг амыдыралын экижир дөш мык кылдып, бажык-балдынын иштики болгаш даштын «арыг-шеверин элден културлуктаан. Чижээ, колхоз конторанын аштакчымы колхозчу коммунист Кужутет Кара-Хунаева Сулапай бот-не хиреинде амыдырал чурттагалын културлуктарынче бүтү күштү салып, чангыс аай төлөвиле өзүгээр туткан, кышкылы, кылайты чутгаалам каан бажынын, оон ишти болгаш даштын арыг-шевер, бажынын шалазын булуп каан, хаб бажынар печалык, бажын чанынча өгөрдүтү, анда картофельди, помидорну, капуста, согунаын, огуретти тарып турар. Ол мыкшам колхозчулар Балчый-оол, Селин-оол, Хунан, Ендан, Караш, Тамдыл-оол, Тумат Сагым, Чамбал олар културлуг, байлак чурттап олурарар.

Културлуг амыдыралды экижир, арыг-шевер чурттап таламы-биле чамык колхозчулар чангыс аай туткан бажынын-даа болза, шаанда өгө чурттан олурганынан дээрдеес, арыг-шевер эвес, боттарынын културлуг деңгелдеп бөтөйи турар чуткелер база бар. Ол колхозта хей мык фермамын өргөсөлчү эш Чимба, прицепчик эш Чамбал-оол, почтачы эш Тажыймаа, колхозтун аш-чөм үндүрер скалярнын өргөсөлчүлөрү О. Курбэ, Т. Масын-оол болгаш өскөсөл-даа колхозта үр чыл чурттан келген хиреинде, боттарынын амыдырал чурттагалын экижиртес, бажынарнын ишти, даштын кедергеи хирел, боттары-даа, уруг-дарын-даа чутар бажыга ховар кыер, чамык бажынарнын дерин аажок кырып.

Културлуг, арыг-шевер болгаш чагайжыды туттунган суур таламы-биле социалыг чарыштын бир бол негедеси—уруглар аскай болгаш клуб болур турбуге, ол колхозтун төөтүл кино, оян-шии үндүрер клуб, аскай чок. Колхозтун күш-амык кылды мык хей ийер аскай чогундан чутга уругларын алыртыга, өйгөжип олурар. Ам чакы тарыга амык кидин-не өгөсөл, киж күшү хөй-беле негетти-нип турла, уруглар аскай амыг-дарын колхоз даргазы эш Чуталдым, партия организаствынын секретары эш Сарыг-оол-даа бодавайи турарлар.

Колхоз бо чылын тусса чотгүр

15 чуртталга бажынарнын чагызын-даа доозуп амыгаала кийрбөөн. Тудугун дүрген темпиз тудут материалдарын чотгүр өйүндө тудут шөлүгүн өөртүп алыртынан хамааржыр. Бо чылын колхоз белеткеле чотгүр тудут материалдарыннын планын 86,4 хуу, оон тудут шөлүгүн өөртүлгөсүн чутга 32,6 хуу күсөткени тудут планын чотгүр хуусааында доозарыга берге байдалы таварыштырып турар. Арыг-Базы сууру чагайжыды тударынын таламы-биле културлуктарын, тус-тус бажынарнын план төлөвиле чок. Оон уламдында суурун културлуктарын даш ортунада бөшн бажынарнын тудуп каан, ол бажынарнын чамык огоратарын кудумчу таламынча кылган.

Културлуктарын болгаш бажынарнын тударынын чуртун колхоз баштаар чери (даргазы эш Чуталдым), кедэ Советтин куусоку (даргазы эш Хурагандай) шынгыс көрбөй, ала-чайгаарлашыкчыне салганын четтес, оон уламдында бажы тудар дөш киж бүтүгү бөдүнү туралаан черинге тудуп ап турары шын эвес.

Ол колхозта салык чурттагычларга херектиг чутула бараанварын, илаңгы културлуг амыдыралга херектес чуткелерин кончуг ховар эккен турар. Чижээ, даглан шийкижи, ак-чорган, чутар демирин, сыртык хавын, стол шыаын болгаш бажынын өскө-даа үүрмек херекселерин магазинге экилөйи турарын, колхозчулар шын шүтүчүлөп, ол чуткелер ийер турарлар. Оон-биле чергелештир колхоз бот стол, сандай болгаш өскө-даа бажы херекселерин бугуруп үндүрерине кичөөтөй салбайн турарын айтыса чотгүр.

Болхоз баштаар чери, партия организаствы, кедэ Совет болгаш херөөжөннөр чөтүзүл суурлар болгаш тус-тус колхозчу бажынарнын база културлуктарын аразыга аң эки културлуг амыдырал дөш социалыг чарышты калбартырып-биле киди бо таламы-биле организаствы, полит-массалыг амыдыралын күштелдирбишаан, чарыштын түнелин ай сайында үндүрүп, чон ортузунга лекция, бөсөдөн доктаамал чорударын чедип ап, үстүдө айткан четтестерин дүрген узулуп, практиктиг хемчегерин алыр негетинини турар.

А. БИЧИЖИ.

Тыва автономнуг областа хей уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер болгаш „Иениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Ч А Р Л Ы Ы

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун мунунда шаңнаары болза:

Тос уругларны төрөз болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕННИН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Донган Эртинэ Чотгуянова—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчуу.
2. Нуулар Чылбак Хунаева—Чадана хоорайда өг-бүлө ээи.
3. Монгуш Джутмаа Санжалына—Чадана хоорайда өг-бүлө ээи.
4. Ховалыг Кокмаа Согунамова—Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун колхозчуу.

Сес уругларны төрөз болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Нуулар Чимбак-Кара Сайы-оолова—Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун колхозчуу.
2. Сарыглар Ичин Унчуонова—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчуу.
3. Сат Хорлуу Давасева—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.

Чеди уругларны төрөз болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Донган Ойлек Байындыева—Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче өрүк» колхозунун колхозчуу.
2. Иргит Хүргүлбей Семис-оолова—Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун колхозчуу.
3. Монгуш Дамыс-Белек Совамова—Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун колхозчуу.
4. Монгуш Чолдак-оол Бендевова—Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун колхозчуу.
5. Сат Медей-оол Азырандынова—Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун колхозчуу.

Ады уругларны төрөз болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Нуулар Байртан Шыраповна—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчуу.
2. Нуулар Өнүк-Саар Адын-Херелова—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчуу.

3. Монгуш Борбак Барышмова—Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун колхозчуу.
4. Монгуш Джутмаа Болду-Хунаева—Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче өрүк» колхозунун колхозчуу.
5. Монгуш Ичин Дамын-оолова—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.
6. Монгуш Лама Биринеянова—Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозунун колхозчуу.
7. Монгуш Чылбак Сотпаева—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчуу.
8. Салчакова Тажара Намзыраева—Чадана хоорайда өг-бүлө ээи.
9. Сат Хорлуу Струнмейнова—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.
10. Черноусова Валентина Тихо-феевна—Чадана хоорайда школа башкыы.

Беш уругларны төрөз болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Динисей Долгар Чымбаева—Чөөн-Хемчик районда школа башкыы.
2. Кара-Сал Сенди-Стурү Лопсанова—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.
3. Монгуш Досуаа Сарбеева—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.
4. Монгуш Кызыл-кыс Боражи-онова—Чөөн-Хемчик районун «Хорун-Даг» колхозунун колхозчуу.
5. Монгуш Навзатпаа Орбакаева—Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозунун колхозчуу.
6. Сарыглар Бек Чагымова—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчуу.
7. Сат Багай-Чуе Ногандыкова—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.
8. Сат Кызыл Бара-оолова—Чадана хоорайда өг-бүлө ээи.
9. Сат Хурен Эреичеева—Чадана хоорайда өг-бүлө ээи.
10. Сат Чылбак Эдержикова—Чөөн-Хемчик районун Сталин атыг колхозунун колхозчуу.
11. Хертен Деспякес Стүгереева—Чадана хоорайда өг-бүлө ээи.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун секретары И. ЗИМИН.

Москва, 1959 чылдын апрель 13.

И Е Л Е Р Г Е

Бай-Тайга районун «Малчын» кедэ амыг-агыл артелинин №1 хой фермазын турар Кызыл Хал суурда ботгала бажынын таарымал кылдыр септеткен. Оон ишти арыг-силги кылдыр чутгаалам, амыг-бүтү халдарынын азырларга уур плакаттар болгаш номчуттар мыла делеттегин. Ботгала салбырын өргөсөлчү.

аңде областа Советиниң депутаты эш Оюн Саарбай ак-сеткиди амыдан турар. Ол, колхозчу ийер ортузунга бичи уругларын канчар өстүрүп доруктарынын дуйагында бөсөдөлөрүн үртүчү чорутуп, азыр кижилерин өлгө-өлдөк күзөп ап турар.

И. УСПУН-ДОЖУ.

Партия төөгүзү өөренир бөлүмдө

Эрзин районун «Коммунизмче өрүк» колхозуна партия төөгүзү өөренир бөлүм (пропаганда эш Сарыгбаан) эки амыдан турар. Бо өөренир чыныгы эгизинде бөлүмнүн диннакчылары СЭКП төөгүзү баштайгы эгиздеринде элден баш темаларын өөренип эркен. Өөренир чыныгы ийги чартында эгелеш СЭКП-ниң ХХI съездинин материалдарын өөренип турар.

Бөлүмдө политиктиг өөренир коммунистерин болгаш партия кешигүв эвес активтин практиктиг амы-чоруулаагына таарымчалыг саларын чедирин турар. Колхозчуларын политиктиг болгаш күш-амык ийеи-келет эшен. Өөренир чыныгы эгизинде бөлүмгө 14 диннакчылар турган болза, ам 17 киж өөренип турар.

Съездин материалдарын диннакчыларга четкай таймыбыраар пропаганда, оон ийеи-теоретиктик деңгелден, пропаганда амы-

лынын таламы-биле оон мергежи-лиден ууз хамааржыр. Кандыг-даа теманын материалдарын четкай, билинир, солун болгаш өр-теме үлгөсөл таймыбыраар пропаганда Марксизм-Ленинниң ийеилери, партиянын ХХI съездинин материалдарын массаларга чедирин шылаар деп чүвени практика көргүзүп турар. Бистин бөлүмнүн пропагандин эш Сарыгбаан шак мынг пропагандаистерин бирөөн. Ол элден кам чыдаара пропагандастерин турар. Кичээл бүтүзүгө мык белетини алган келер, мынчанга оон чөртүк кичөөлөр диннакчыларын солукталып хайныктырып турар.

Бөлүмнүн диннакчылары сүмөжөн материалдарын номчуп, конспектилерин кылып ап турарлар. Млавтыг Бечир, Дамы, Шойжучап, Шижээ, Шойжуч олар өөренип эркен материалдарын эки шийтүзүп ап турарлар.

Н. КУРЗАТ.

Семинар эрттирген

СЭКП ХХI съездинин төөгүзү шийтирилери районун нити-те улам амыдыралчы боттанды-ларынын сорулгазын салып, партиянын Эрзин райоку колхоз-тарда болгаш район төөтүл партия өгө организаствынын секретары-ларын семинар эрттирген. Аңа партия-жиг-организаствы амыдыралын айтыртыларын чуттаалам-

кан болгаш партия өгө организа-цияларын амыгына анализир-лер берген.

Семинарнын кижикчилери делегей байдалын таламы-биле база «Букчуула тарыганна-ба-бартыры—малдык продуктууун бели-леринин кол үндөйи» деп те-малыг лекцияны диннаа.

Ч. БАР-ООЛ.

Ажылчы чоннарнын амыдырал-чуртталгазынын болгаш културазынын дугайында сагыш салышкыны

Чоннун өзүп турар материалды болгаш културлуг негедесин до-узу-биле хандыраар—партиянын болгаш чавыктын хун бүтү салыш-салышкынын төөтүл турар. «Нитинин чөмөчөлөгүн улам ийи хөгжүдүр болгаш экижир дуйагында» болз «Чоннун амыды-рал хандырылган экижир таламы-биле хемчеглер дуйагында» СЭКП ТЫ-ны болгаш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлдинин чоокта чаз үлгө доктааларын бистин чурттувустун амык чоннары ууз өөртүк-биле утканнар.

Москва хоорайнын Калинин со-гулда өөртүгүн солукчуларыннын мурунга чүе чуталам турган, Н. С. Хрущев мынча дөш: «Белер чеди чылда бис чутга чаз-чаз ме-тадургия, ставос тудуу, хейла үлгүлери, электростанцияларын тудуп, металл, амы-бүтү машы-наларын, химия продуктуларын, электр энергиянын бугуринын ууз өөтүлгөсүн чедип амы эвес, хариин база чонун хергелде ба-рааннарын бугуринын улам калбар-тып, хей чуртталга бажынарнын тудуп, хоорайнын болгаш кедесин амык-ишчилеринин чагай байда-лы улам мык өөртүлгөсүн чедип амы бис. Совет улус-ам-лаа эки болгаш бай-шымык чурттаар, боду-нун материалды болгаш култур-луг негедесин догуз-биле хандыр-ып шылаар алаар.

СЭКП-ниң төөгүзү ХХI съез-дин бүтү республикаларын, облас-тарын болгаш крайларын бүтү-

рүкчү күштеринин өөтүлгөсүн, олар-нын экономикаын болгаш култур-лугун улам мыкын хөгжүдери айтыкан. Чеди чыл планында бистин областтын экономикаын, култур-лугун болгаш амык чоннарын чагай байдалын дүрген кедерин көргөн. Партиянын болгаш чавыктын доктаамал сагыш са-лышкынын амыгында бистин областтын амык чоннарын амыдыралыга ууз өөртүлгөсүн берген. Мурунда чавык-даа өргөн чок турган черлерге чаз шко-лаар, интернаттар, клубтар, эмес-гелер, бөдүлүдга бажынар, уруг-лар аскай болгаш салдары тут-тун турар алаар. Бай-Тайга-нын Шуй, Чөөн-Хемчиктин Чыраа-Базы болгаш Хорун-Даг, Эрзинин Мөрөн болгаш Хендей-Акс, Току-нун Ий болгаш Азас, Өвүрүч Төр-талы болгаш Сагым суурларын со-гула културлуг болгаш эконо-миктиг чартылгаларын чавык-накч херечин ол.

Болжотар болгаш совхозтар орга-низация таламы-биле бажыгын, үлгүтүр болгаш кедэ амыг-агыл бугурагачи доктаамал өзүп турарын болгаш күш-амыктын бугурагачи бөдөнинин үнө-сининге продукция бугури улам-на көвүдүп турар. Оон түнелинде амык чоннарын амыдыралын деңгел улам бөдөйи турар. Аңа киче кылдыр бөтү чуртталга шүүт таныттыкмыс апарган бөдүн араттарын кийип болур. Эрзин

Барын-Хемчикте «Тыва даг дү-гү» комбинатынын тулгузлары чеди чылдын баштайгы чылы 1959 чылда чаз чурттага бажынарнын амыгаала кийер дөш хайныш-кынын амыдан турар. Суурун Амыкын кудумчула чурттагалын элден хей бажынар-ын туттунуп турар. Мыда 4—4

районун «Чаз өрүк» кедэ амы-агыл артелинин колхозчуу Ыназ Чала, оон калайы болгаш уру эр-кен чылын 2176 күш-хун амы-даш, чыл савазынганда 24300 рубльди холга алган. Токунун «Со-вет Тыва» колхозунда И. Ламазан-ты өг-бүлөсү амыдан алган күш-хунунга 33500 рубльди, ол-за колхозта М. Кеңенин өг-бүлөсү 26900 рубльди алган. Оон калайы Е. Кеңенин кылып билбес амык ховар: ол мурунчын ачы, хаб бажынын билер болгаш ногаз өс-түрүгө 63 мастер. Ол эркен чылын 12 киж өөртүп, куруе-ле дүзүлгөн болгаш калустанын эки дүзүлү өөртүп, күрүгө 10 тонна калустанын салган. Областын колхозчуларын амыдыралын шак мынг хей чиктерин көрү-зүп болур.

Бистин областтын амык чонна-рын културлуг болгаш амыды-ралын улам бөдөйи таламы-биле салдыган ууз соругаларын бот-тандырып белик темпиз амы-дыралын негеп турар. СЭКП-ниң ТЫ-ва обкомунун V пленумунун соода колхозчу араттарын културлуг болгаш амыдыралын улам экижир таламы-биле районнарда элден хем-чегерин ап чорутуп турар. Пленин соода эркен беш айларын дүргү-дө Чөөн-Хемчик районга 184 бажынарды кырылган, 503 ба-жынарда клавовалар кылдыган. Нитин-биле мыда 244 аргыла-рын бажынарнын, 12 културлар кылган болгаш ам үш колхозтарда

аал ишти чурттаар 9 бажынар-нын ханазын салып дооскаш, кы-шалаан болгаш ам сонга, хаалга-рын кылып эгелеш.

Чурттага бажынарнын тулгу-ларында эш Мокрушка удурткан 12 кижин тудут бригаданы өскө бригадаларын муруну олуртунда

столоваар амыдан турар. Рай-онун бүтү колхозтар радиоку-тунган болгаш электржиктенген. Колхозчу сууру чагайжылар болгаш колхозчу араттарын амы-дыралын улам экижир таламы-биле Чадана кедэ Совет, «Искра» колхозтун баштаар чери элден амы-дырын чорутуп турар. Ол суурун амы-ишчилери чавык-биле амы-даш, чурттап турарлар. Колхозтун ийи сүт-бараан фермаларында хей күш үн амыклар механизмат-тарын, колхозчулар чагайжыды туттунган бажынарда чурттап ту-рар болгаш уруглар аскай. нити-ни чутар бажыны, дөбө доктаа-мал амыдан турар.

Ортамк школан, интернаттын база клубту, кызыл бугурун амыкчы партия организаствы, кедэ Совет болгаш колхоз баш-таар чери доктаамал сагыш салып турар. Чокта чаз ол сууру нити-ниң столоваа амыгыттан болгаш чокчу хунерде парикмахерская-ны, идик-хеп септер мастерская-ны амыдыралын планнаа. Кедэ Совет, партия организаствы болгаш кол-хоз баштаар чери чагайжыды таламы-биле тускай бөлүктөрүн тургузуп, оларга 10—15 бажы-нарын хуваал берген. Кыска ху-саада 26 бажынар кырылаттын ба-за бир чутар бажынын тут-кан, 189 бажынар клавовалыг болгаш 2500 мштарын тарып олурткан. Суурун чагайжыларын-да ортамк школанын өөреник-чилери ийеи-келет кийип турар. Ол бугурун түнелинде суурда кол-хозчу араттарын амыдыралын чур-тагалы таныттыкмыс кылдыр өскө-рилген.

Оон-биле чергелештир СЭКП об-комунун бешки пленумун докта-лын чамык черлерде четтес күсө-лүп турар дөшүн шүүт чуталаар

чоруп, бугурага планын февраль-да 194, мартта 208 хуу күсөткен-нер.

Бригадада Очур-оол, Куртай-оол, Севтабей, Бадмыа олар хун бугу-рун норманы 2 кат ап амыг кү-сөдүп, кымык амыдан турарлар.

Н. БОРАНАЯ.

Пленин шийтирилери күсөдир таламы-биле практиктиг амыдыралын чорударынын орунга чамык амыдыралын чутга шуу-гаарына өйгөжип турарлар. Район тентери болгаш өскө-даа чуртта-чылыг черлерин чагайжылар, амык-ишчилерин културлуг болгаш амыдыралын улам-ва эки-жир таламы-биле амыг Танды, Баа-Хем болгаш Барын-Хемчик районнарда мык багай чоруп ту-рар. Кызыл-Махалыгтын кул-турларын ботгүт, култур аштагы-наа. Чөөн-Хемчик районда амыг чотгүр чоруп турар-даа болза, Ча-дана хоорайда чагайжы

Совет кижилер — тайбың дээш

Тайбың талалачыларының Бирги конгрессинде Париже хүлээп алган Маннфестинде септикал хайныктырар турар огурулганы он чыдар мурунда, 1949 чылдың апрельда чээрби үеинде көстүп келген. Тайбыңны чыраткымыг чалбыкчы чыраткыларды хыптыгып келген, тайбынны камгалаар дээш национал организациялар бүгү чурттарга өзүп өгөлөн. Тайбың дээш демисел амыг үеинд чутуза болушкуну бозу берген.

Тайбың талалачыларының Бирги Бүгү-өзүлө конференцияны 1949 чылдың августта Москвага болган. Бүгү республикалардан, областтардан, хоорайлардан болган суурлардан төлөөр анча келген. Совет төлөөр болган хей санын даштыкы аалчылар хей-нигитиниң чаз организацияларын — тайбың дээш совет улустун демиселин удурут хүлээлгегин Тайбың камгалаачылар Совет комитетинин тургустунган. Херечилери болганнар.

Профессорлери, совет херөжөн-периниң болган совет аныктарын комитеттери, чогаалчыларын, чуртукчуларын, композиторларын болган уран-чүдүлгелер өске-даа ажаллаачыларын чогаалчы өлөөлдери ыкшап ымыг күчүлүт массалык организациялар Комитет-ке киришкенер.

Тайбың камгалаачылар Совет комитети, тайбынны камгалаар дээш бүгү чурттарга шимчөөшкни шапкын өзүп өгөлө бергенде, тайбын талалачыларының I Бүгү-делегей конгрессинг сонда тургустунган.

Тайбынның халаалынд тайбынны камгалап алыр дээш улустар каныг улуг күчтөнүшкенин кылганын, ол чорук шимчөөшкниг кайы бир караа-богаралдыг болу турганын, боттарыны шыныг херө дээш кижилер каныг итеп турушкунга таварып тургулаан келер үеинд төгүчүлери дедгелер. Мичалажок бүгү-ле бергендер амыг өрттүп, улам-на калбарып болган демиселчилерин чаз өрттүрүр-биле немешпешан, тайбын дээш шимчөөшкни бүгү улустун херө бозу берген.

Тайбынның күчүлүт фронтунун бичыг баганазы Совет Эмелде болу берген. Октябрь революция-зынын ийги хүнүнде-ле тайбың дугайында декретти чаралап, ыччанган ол хүндөп өгөлөн-ле Советтерин чурту бүгү делегейге бичыг тайбын дээш демисели бозу-нун даштыкы политиказын үндөшн кылган.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвү-лелин хүлээп алган чангыс-даа шиптир, делегей байланын өң-не чиди алтыргыларын чугаалаш-кан чангыс-даа конференция, тайбынның херөнге амыктыг кылдыр утлуган чангыс-даа өгөлөшкни тайбынның совет талалачылары-ның өң-не илеспейлг кижилерин болган даштыкы чокка болуп өрттөш.

Атомнуг чексикти хорутуу-нун дугайында Стокгольм кыйгырынга ат салышкынарнын чыганын ап көрөш. Бистин чуртувустун бүгү хей-нигити организациялар ол кам-паниага киришкен. Илг бөрүнн хей санын комиссарлар бүгү чуртка тургустунган. Ат салыш-кынарнын чыккычы кирбөөн чангыс-даа бажык артпаан. Ол дээрже бистин улустуу-нун тайбың-ке тура-соруунун көргүтү болган.

Совет Эмелдинге бүгү ызы чөт-кен чөну — 115.514.703 кижиз Стокгольм кыйгырынга ат салган. Стокгольм кыйгырын детлар дугайында меделге 1950 чылдың июнь 19-та СССР-ниң Дээди Советинин сессиязында бир эп-сеткил-дик хүлээп алдыган. Ол меделге-дик төлөвтели Тайбың камгала-ачылар Совет комитети кириген.

Бо он чыдарың дургузунда Совет Эмелдинге чеже ууражым-зынар, митингилер, ууражар бол-баз дээр! (Санаа чедер арга чок) Совет кижилер делегейин политик-тиг байдалын карап албай хайга-рап келген болган бүгү-нигити тай-бынга кижанышкынын тургузуу турар болушкуну боттут көр-бүшан, тайбынның камгалаачы-лар туржуп келген деп, чүгө ыччан-дыр чугаалап болот.

Тайбынның совет талалачыла-рынын ажал-чорудулганы өске-даа чурттарда тайбың дээш шимчөөш-кин-биле өң-не сырый холбайыг болуп келгенин тайбың талалачы-ларының Бүгү-өзүлө конференция-лары ончалар демдегелп келген. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвү-лелин чымылгып турар делегей конгрессинин, оң күчүсүн ор-ганияларын сессияларын хүлээп ап келген шиптирлери болган сү-мелери оларын боттарыга ыла-зыла албан болуп турар кылдыр са-намышан, совет улус кезеде чаз-

Николай ТИХОНОВ,
Тайбың камгалаачылар Совет
комитетинин даргазы

гай тура-соруунун бүгү кижилери-
биле калы чоруп келген.

Чижээ, 1951 чылдың мартта Тайбың камгалаачылар Совет комитети тайбың талалачыларының Ийги Бүгү-делегей конгрессин шиптирлар күчөтүшпешан, тайбын-ны камгалаачылар Хойлууну хү-лээп алыр дугайында санаалы СССР-ниң Дээди Советинге кир-ген. Тайбынны камгалаар дугайы-нда хоолу хүлээп алырчыне бүгү чурттарын парламентадери кон-гресс кыйгырып, ук хоолууга чаз дайынны каныг-даа хевир-биле пропагандалаар чорукка кеземче харысалганын көргүзгөн айт-кан турарын кыйгырган.

СССР-ниң Дээди Совети ымыг
хоолууну хүлээп алган.

Совет улустун болган оң чазал-ын тайбынга ынакшылынын болган тайбыңче чайгыш чок тура-соруутунун дугайын, тай-бынны бичылаар дээш, улустар-нын айымы чок чорутуу дээш тур-жуп турар бүгү-ле улустар-биле ка-зы ажалдажыр күрөлдүнн дугай-ын херечилер турар ол хоолууну социалисттиг күрөлдөргө болган делегейин өске-даа хей-хей чур-ттарына бүрүн дөтөш.

Улустар аразына эп-сеткил кат-тыштыргыларын баштыкаары, тай-бың талалачыларынын туржуну бичылаары чутула алган са-нында-ла Тайбың камгалаачылар Совет комитети совет кижилерин оң-не кыйгырып келген. Беш улуг күрөлдөргө аразында Тайбың Ке-рөөн чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин Берлин сессиязынын Кыйгырынын алаан-га Совет Эмелдинин 117.669.320 ат салышкынары чыгыган.

Бүгү улустун савал-оалын амы-рың ол херө улуг курачуу-нун байдалында өрткөн. Бүгү-рүдгелерге, албан черлеринге хей санын хураалар болган митингилер, Тайбың камгалаачылар Совет комитетинге чер болган көзүп турган чазалар, меделелер, шү-дүктөр ол дугайын херечилер тур-гав.

Тайбынның совет талалачылары чөпсөгөннишкенин дүжүр дээш демисел боттарынын ажал-чорудулганын онза кичөөгөнн кезеде салып келген. 1949 чыл-да өгөлөн ол алтыргы тайбын талалачыларының бүгү-ле делегей конгрессинин, конференцияла-рынга, сессияларга өскөргө чок туруп келгенин сагынырып кө-рей. Элеон сөөлүгүлү аяруугу чөпсөкти хоругдарынын алтырын оң-биле чергелештир туруп кел-ген.

Массалыг улусташкынын чөп-сөөн шөвөлдери сооксар чорукту чөпсөгөннишкенин дүжүр дээриндик бүгү алтырын шипти-рлөрүнне бирги боттут бажык кылдыр санаан, ону сооксарын чөдип алыр дээш өскөргө чок де-миселки турар Совет чазактың по-литиказын совет кижилер бичыг деткип турар.

Аяруугу чөпсөкти шөвөлдөргө чангыс талалыг сооксар дугайы-нда доктаал үндүргөн СССР-ниң Дээди Советинин инициативазын тай-бынның совет талалачылары өң-не кичи-биле деткип, чүдүлгөтү-ген.

Женева чугаалажышкынары-ның канчаар чоруп турарын ам совет кижилер ык хайгаарал турар. Аяруугу чөпсөкти шөвөлдө чазы-дыларын сооксар дугайында алтыргы чугаалажы турар На-цилар Ордуунче хей санын ча-гаалар, кыйгыргалар болган теле-граммалар шуужу кирип турар. Аяруугу чөпсөкти шөвөлдөргө чер болганга кезе шагда сооксар дугайында керөөн уламдыктыр саалдарынын тактиказын оң-та-лазынче болган ол керөзге ат салырыңче АКШ-тың болган Анг-ланын төлөөлчилерин совет ки-жилер чангыс үн-биле кыйгырып турар. Улустарын тура-соруу бо-дунун дөштүгү салдарын чөдир-жүжүгү. Шөвөлдөргө сооксарын-га турар ужуруг!

Европаның дал ортузунда — Германиянын Федеративтиг Респу-бликазында тургустунган оюурга-ла чок байдал бистин дүвөтпейл-барып шылаас, чүгө дээрже ында фашизм бажык көдүрүп, шөрг диктатуразы күчөтүшкенин дагы көртүтүп турар. Делегейин ийги дайынын уружуктары ач-дылаа чөдир ууткааткымаанын са-гыш амыр көрүп олуруп шылаас-бис. Дайын сөөлүгүн 14 чылдар-ның дургузунда Германия-биле тай-бын керөөн ам-даа чарымаан болган Барын Берлинде ажал-

бозу-туруму хевээр арттышкан.

Уламдыккан герман алтыргы-тайбың арга-биле шиптирлөрүнне даштыкы херестер министрлериниң ам болур чөвүлөт хураалы боттут бажынын кылдыр боттот илгерилеп турар бис. Ол чөвүлөт хураал болган чазактар баштыкка-рынын келер чөвүлөт хураалы чө-дүлгөнн болурунга илг бөрү дээш тайбынның совет талалачы-лары бүгү-ле болдуну дег чүдүл-гөн кылдыр.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвү-лелинч организациялар кула-туранын улуг байыраал чыдарын байырап өрттиреринге тайбынның совет талалачылары илеспейлг кижирп турар. Илгид байырааш-кынар кулагурунын улуг байы-раалы болуп, улустарын чокшун-жырыга бараан болур.

Яны-бүгү чурттардан тайбың талалачыларының Совет Эмел-динге көзү турары база анча илг берип турар. Найыраалы болган тайбынның шөвөлдери анги-ангы чурттарын кызыгарылар болган-чөк-ла келип өрттүп, «тайбынның рейстери» далайлар дужааштыр чоруп турар... Муң кижилг хей бөтүк норвегтер, шведтер, финнер, поляктар, немелтер олурган «Сте-фан Баторий» дээр парокхотун чор-ушкуну Балтий дамайлап утту-нун дурбас аян-чорукту кылган болган Ленинградка чоран, ол чорук «Бал-тий далай тайбынның болган най-ыраалың далай болган турар ужуруг» деп идеяны непертер-ринге улуг илгилг болган. Ол чор-ушкуну Балтий кавызын күр-нөлөрүн тайбың талалачыла-ры совет кижилер-биле калы ажал-дажып, организацияла. Илгид я-зымыг чорук кылганыр Олессага чөдип келгилеп, Кара далайын бол-ган Дунайын таварты база болгу-лаан.

Чөдү чылдың улуг чаагай пла-нын совет улус боттарынын кы-рипкен. Ол планын ужуру-лаузы чүгө ол күчөтүшкенин-биле бистин улустуу-нун материалдыг чаа-гай байлыг бурунгаар ырак ба-зынын кызырында эвес, харын бү-гү делегейде тайбынны бичылаа-рынга оң база дулааларында болуп турар. Тургузукту тайбың күш-ажыдын ол планы оң-биле калы тайбың дээш илеспейлг демисел-дин база планы болуп турар.

Совет чөдү чылдың ужуру-лаузын бүгү чер бөмбүрөөн миллион-мил-лион кижилер шын билп, анча ба-йыр чөдирген. Чөдү чыл планын күчүсүн амыг үеинд үндөшн ал-тырын шиптирлөрүнне — бүгү-нигити тайбынны камгалаачыга аажок улуг ролуугу болурунга со-вет улус бичыг бүтүрелдиг.

Бисте бүгү тускай өртөмнөң ки-жилери бүгү-ле талаларга бо чыл-дарын дургузунда тайбынга ажи-ктыг кылдыр хей чүдүлгөн кыл-ган. Совет паралага, солуннар, жураалдар тайбынның херөнге мо-гаг чок бараан болган. Улустар ара-зында тайбынның болган найыра-алын идеяны совет радио болган телевидение калык пропагандалап турар. Тайбың дээш демиселдиг те-мазы уран-чүдө өң-не непертер-гей чүдүлгөнн бирөөн ол. Чөдө чогаалда база илгид. Ырлар, шү-дүктөр, шүдүктелер, расказдар, романнар, тоожулар, шилер, муз-ка чогаалары тайбынга турсаат-тыган. Документалдыг-даа, уран-чөдө кино-даа тайбынның тема-зы илгериттеген. Тайбың дээш де-мисел-биле холбайыг алтыргалар дугайы чеже лекциялар номчу-туннаа дээр!

Совет кижилер тайбынны кам-галап, тайбың дугайын ажалы-биле шыныч чугаалап турар. Олар бүгү улустарга тайбың дээш, бүгү деле-гей тайбың дээш демиселкип ту-рарлар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвү-лелин 1957 чылда Коломбога бо-лган сессиязы тайбынның делегей фондузун тургузарын шиптирлээн. Анча дүштүр тайбың камгалаачы-нын Совет комитети тайбынның эки-тура фондузун тургускан. Ол фондуже албан черлеринде, ор-ганияларын, тус-тус кижилерде салышкынар албек көзүп турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвү-лелин чокта чаз Москвага бо-лган сессиязын шиптирлерин совет кижилер чүдүлгөтүп дөт-көш.

Мынчанган, тайбынның совет талалачылары, өске-даа чурттарда боттарынын өнүктүрүшкни, боттарынын он чыл ажалынын түнөөлөрүн үндүрүшкни, оларын күш-ажылы халас барбаан деп са-нап турар. Улустар аразында на-йыраалы харылааларын хөжүл-өшкө диг берип турар бүгү-ле эг-лөшкенин совет кижилер илгид-биле деткип, бүгү делегейге тай-бынның шиптирлөргө бичыны-биле бүтүрүп турар!

Улус төлөөлчилеринин Бүгү-кыдат хуралының сессиясында

ПЕКИН. (СЭТА). Күр-нун чаз-зын ажалынын дугайында Чжоу Эн-лайын илгелелин талаш-биле, бо чылын чурттуг улус ажалы-агынын планынын болган күрүне бөдүлгөнн төлөвтелинин талашы-биле санап бөери улус тө-лөөлчилеринин Бүгү-кыдат хура-лынын сессиязын апрель 24-теги хураалына тургузду.

Дайда металлургия заводунун ажалчыны Ван Чоан-хуан сессия-ның өртөгү хураалына санап бер-ген, бо чылын бөдүлгөнн кол-лектив 1958 чылдыңга дөңсөөрөк кат эңилдерин ийи катан болган праект бөдүлгөнн үш катан бөү-дөдөр дээш демиселкип турар деп меделгэн.

Гуйчжоу жомуда демпр орту-лууда улуг чөдүшкенин дугайын жомунуң демпр оруктар өгө-

делинч кол инженер депутат Лю Шань-са бөдүлгөн саналыга чуту-заан.

Уанси-Чжуан автономнуг обла-ста чырыдышкы дөгүлгөнн айт-ыргыларын областың үш дөү-таттарынын кады кылган чуту-зында чыраткан, ону сессияга а-тономнуг областың чырыдышкы кидизинч начальниги Ши Чан-ган номчаан. Хосталырынч муру-нунда 6 млн. чжуанчылар боттары-нын бижик чок турган болза, ал-лар төрөш дымнагы өөренир арга-ны алган. Амыг үеде областа 11 дөдү өөрөшкө чөдөр, 2,5 муң чыгам ортумак школаар бар.

Суг ажалы-агынын болган эргеттике министринин оралачы-ны депутат Чжан Хань-ин Кыдатта гидротехниктиг туугулар туугу-нун өргөм-техниктиг аныгыларын бо-дунуң саналыга чугаалаган.

Ажылдан үндүрүр, ажал чөдөрлөк чорукка удуз ажалчыларын, албан-хазычыларын болган коллективин демисел Италия-да калбарган. Муруну Италиянын пос фабрикаларын эргелди ажалчыларын ажалдан үндүрүр Ночер Инфернонун посчүлери билп каш, фабриканын бажыны элел ап, 16 хо-нукта үмкөөн. Хоорайын бүгү чөну — ажалчылар, албан-хазычылар, у-дларганын, сдизгилер болган өөрөшкөлөр — ажал сооксарлар-биле эп-сеткил каттиштыргыларын нигити шимчөөшкни кылган. Ажал сооксарынын тилгелге-биле доо-зулган. Фабриканын эргелди ажалдан ажалчыларын үндүрүлгөн ойталаан.

Чурукта: бачи урутар фабрика чанында. Оларын туткулаан плакаттарында: ала-нелериниң ажалдан үндүрүлгөн, чаш уру-ларын хлевни хунаваар — деп бижигилгэн.

Чехословак телеграф агентлигинин фотогу.

ГФР-ниң «конституциязын камгалаар талашы-биле албан черинде» фашистер болган гестапочулар

БЕРЛИН. (СЭТА). ГФР-ниң «ко-нституциязын камгалаар талашы-биле албан черинде» Барын Бер-линде салбырынч хоралакы ажал-чорудулганын дугайында материалларын «Берлинер Цейтунг» солуп парлаан. Ол салбырын Бер-линниң дөт талашыг бозу чуртуну урп тургускан болган ол дээрже ГФР-ге улуг шипон чорук кымыр-ның болган Барын Берлинге ки-жизинч дөштү чоругу базарынч соруугаларына бараан боттотур деп ол солуп айткан.

Барын Берлинде — Далеи рай-онунда Клейалекта 138 дугаарлыг бажында америк разведка организа-ры-биле кожа турар ол салбыра 100 ажыг кижиз албан кылпн тур-дар. Салбырынч соруугаларынч бирөөн болза, Барын Германияны атомнуг чөпсөк-биле чөпсөгөр-ниң политиказына удураанын тур-дар кижилерин хайгааралы болуп турар. Салбырынч агенттеринин хайгааралынын алаанда турбайн ту-гар чангыс-даа албан чери Барын Берлинде чок деп ол солуп бижан.

Салбырынч ГФР-де туттурган агенттеринин өчүктөрүндө алган

дөргө, ол орган шөргиниң болган экономиказын бөдүштүт меджол-чыр сорууга-биле бөдүлгөн медег-ч паспорттарлыг кижилерин ГФР-ге чорудуп турар.

ГФР-ниң «конституциязын кам-галаар талашы-биле албан черинде» ук салбыр күчүсүн турар онаалга-ларынын дугайында билишкенин берип турар документтерин фотога-фияларын солуп парлаан. Барын Берлинде ол салбырын ГФР-ниң шөрг министрствозунун контрраз-ведка органынч онаалгаларын күчүсүнчө база ажалгап турар.

Барын Берлин салбырынч ажаллаачыларын мурунлагы фа-шистерден болган гестапочулар-дан тургустунуп турар. Салбырынч улугтукчу Викман фашист контр-разведканың майору чоран.

Солунуң парлаан материалла-ры — «конституциязын камгалаар талашы-биле албан черинде» Гер-манияда тайбынның болган лепши-ленин күштеринге удуз утлуган хоралакы ажал-чорудулганын тозаргай бүтүрелдиги болуп тур-ар.

Штраустун Вашингтонда чугаалажышкынары

БОНН. (СЭТА). Барын-герман бундесерге ракеталар бөрү дугайы-нда ГФР-ниң камгалап министр Штраус АКШ-тың камгалап мин-стерствозунга өрткөн меделде чуга-лаажышкынары чоруткан деп АДН агентлигинин корреспонденти Вашингтондон даштыкан. Бундесер аязы-бүрү хевирлиг ра-кеталарын алыр деп корреспондент даштыкан.

АКШ-тын камгалап министр-ствозунга Штраустун чугаалашкан өске айттыргаларына хамзаарыш-

тыр АДН агентлигинин корреспон-дентинин даштыканы болза, барын-герман шөрг-агаар күш-терин тургузарын дүргөдөдүрүнч өргөжөк чугулазын Боннуң кам-галап министриниң айттыла, а аме-рик эсиптенилгелери барын-гер-ман шөрг-далай фолдунга бөзүрүнч планын-биле холбаштыр «ол судноларын ракеталар адым үндү-рер тургузууга-биле чөпсөгөр аргалыкын» дугайын чугаалап турган.

Ак бажынын дыннады

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Джон президент Эйзенхауэр албан бөүзү-Фостер Даллеси Ак бажынын ча-нынга даштыкы политика талашы-биле тускай консультант кылдыр лаан.

Уругвайда үер уржуктары

МОНТЕВИДЕО. (СЭТА). Чуртка сөөлүгү үерлешкенин түнөөнде 150.000 баш чыгам мыйыстыг бо-да мал болган 540.000 хойлар ал-бан деп паралаг даштыкан. Энер-гетика туугуларын улуг когарал

таварышкан. Риндон Болете чурт-гун карачалыг гидроэлектростан-циязы санан үген. Тускай өртөм-нигелеринч болалы-биле алырга, ону катан тургузарына чартык чылдан эвезип аяас өнөгөттүр.

оралачызынын, партияны амыдырал кидизинин 23-54, харысгалалыг секретарынын, транспорт кидизтеринин 22-64, чагаа кидизинин 21-27, бугааларынын 35-24, корректорларын 20-60.

„Дагдан баткан көшкө“

Бо кинонун допчу утказын тай-бынлаарга мындыг, Анзор ыкшап эрес-диди, орлан-кашпаган айт му-нукузу черик дивизияга чок тур-ган. Наурбек ноянын бөдүлгөн херө-биле даязынча огулдан дулап турган, тынын алган. Ычанган ол аар балыгланган. Ноян-биле кады Анзор дөрт чылда соксаал чок дай-ылдашкан. Ноянын амы-тынын кам-галаан дээш ол хаанын «Георгий» ордени-биле шаадаткан болган На-уросектен алдын шакты белекке ал-ган. Ноянны «Кажан-даа болза келгеш, күзүн-не чүвө диле. Мен-ден черле чок деп сос дынаваас сен» деп азаанын Анзор кажан-даа утпаан.

Анзор аас-кежиктиг, өөрүшкүлүг чанып орган. Хей чылдарда кору-пун жомук аязы-биле ам-на ужу-ражы бөрү. Бодунга тааржыр ажал-ды кылп алган, амыдырап-чуртпап эгелер.

Анзориун таныштары, чангыс суур чурттугалары улуг өөрүшкү-биле у-куп, найыр-назым кылп турар-лар. Анзор чанып ора, орук ара та-ныжы Кародан айт солуп алган. Ужуралыкта доо кидиз түлүк тур-да Айткч новя келгеш, мээ азым орлап алган сен дээш, оң азым хунаап алган баар. Кижиден алган мен деп Анзор чеже-даа шымылп чугаалаарга «оорлар черле ычча дээр бөрү» дээш тоовааннар.

Кабардаа совет эрге-чагырга тур-густуумаанда даг чурттуг улустар-нын канчылы дыка хожудангай тур-ган. Ош-өжөн негээр дээш өгүлө-лөр аразында адаанажып туруп бөрү. Анзориун бир суурда кады чурттап турары Лина дээр урунун иези уруун Анзориун өлдүр өжөн-ныкыс бар дээш амыратпас. Уруу мынчаар азалар каар: «Удаас айт мунукузу эң-не дилим ашакка баар мен, мынча Анзориун бөртүгү бажы ол сөз мурунуга экеп салып бөрү».

Кежизиктей апарганда Анзор он нуктери-биле бажыныга хөжөжип ораа бөз өткөн сонда Анзориун ча-нынга турган доганын өк бөз дээттер. Ону Линаның келеп көзү, болаш, чазыканы ол. Лина Ан-зорга ынакшып турган-даа болза, эрги чанчыды барымылаап, азы-нын чагааны-биле өжөн негеп турганы ол.

Азанын тарып алган шөлүн ажаан, дери тогулуге ажалдан турда аязы келгеш, бо ам бистин чериас эвес, Наурбек ноянын ка-дамы Жансураг өрөнгө хавырып алган барган дээр. Анзор баштай бөдүрөөш. Ынчалза-даа бөдүрөс арка чок болган. Ычанган Наур-бек ноянга барып, он ажаашкы-нын сагыларын үе Анзорга келген. Бөз тээдери ол дээш Жансурагтын хавырып алган чери дээр эгелер ол алдээр. «Калайлар хөжөн-киржир хөжүн чок» деп ноян хавы-рылаар. Оларынч чугулазын дымнап турган Жансураг ажаага белек кыл-дыр аппарар бер дээш каас ар-жыл болган улуг догга ишти чы-ге тараа бөрү.

Анзор чанып ора кады өскөн эж-коммунет Машукога таварым бээр. Ол ийи шарыга аар даштар сөөрт-түп алган чоруту. Күс орайтап, дү-жүт калган эгелей берген-даа бол-за, ноянның кадымы Жансураг адымдарга айт кажаам — тударын

дужааган, Машуко ноянга бөдүрө-вөс, ол чүгө чөну мегелеп тур-гаш, байып алтырында өске бөдөр чүвөч чок дээрже Анзор анаа бөү-рөвейи турар.

Олар шуугашкан, сегиржип алыр чөдип турда, жоочун большевик Кан-темир чөдип келер. Ол мурунда сурагил революсук чоран. Алаан чазактың политикчилери тулуп алыр дээш чөдип келгеш, ол дагал-же дөдүл чоруй барган болган үе-де даг келип келгеш, аштан-сук-сааш, гүзүрчк ноянның эжини сок-тап чөдип келген. Ноян ону хүлээп алган-даа болза, доран-на хаанын ол кижилеринге дамчыдып берип-кен. Ол дугайын Кантемир Анзор-биле Машукога чугаалап берген. Анзор орта бөдүлгө чок ноянның баган талашын баштай-ла билп кааны ол.

Кантемир Сибирь шөлүлгезинге каш-каш чыл болган болган оон хөргө аарыг, арып-басырапал кел-дир. Ол бөдүлгө кичизин ап алган. Кантемир аалынга келгеш, арып чылдыккан турда партияны ажал-каз комитетинде эчи келер. Арт кырында станцияга Сергей Мироно-вич Киров келер болган ону уткуп алыр идгелдиг кижилер чорударын ол дымнады, Машуко чөпсөгөрө-пейн турда-ла Анзориун чорудар деп Кантемир шиптирлөп алган. Киров-ту анаа чөдип келери Наурбек ноянга база билдиргип апарган.